

הצעות לפתיחה וסיכום חורבן בית המקדש

ביחידה זו למדנו על חורבן בית המקדש הראשון, אחד האירועים הקשים בתולדות עמנו. הפסוקים הבאים מתארים את החורבן שהתרחש בשנת 586 לפנה"ס, ואת רצף האירועים שקדמו לו. אירועים אלו השפיעו ועיצבו את זהות העם היהודי במובנים רבים.

בסיום היחידה, כדאי לעסוק בעיצוב הזיכרון ההיסטורי של חורבן המקדש.

נוכל לשתף את התלמידים באגדה הידועה:

מספרים על נפוליאון שעבר פעם בעיירה אחת, וראה שכל היהודים בעיירה התאספו בבית הכנסת והם יושבים על הארץ ובוכים. שאל נפוליאון, מה קרה ליהודים בעיירה הזאת שהם באבל ובצער? אמרו לו: היום תשעה באב, זהו יום אבל אצל היהודים על חורבן בית המקדש. שאל נפוליאון: לפני כמה שנים אירע הדבר הזה להם? ענו לו: לפני יותר מאלף שנים (נפוליאון חי 1700 שנה לאחר חורבן הבית השני, וקרוב ל־2400 שנה לאחר חורבן הבית הראשון). התפעל נפוליאון ואמר: עם שזוכר שנים כה רבות את עברו ומצטער על חורבנו של מקדשם, מובטח לו שייגאל וישוב לארצו.

את זכר האירועים האלו אנו מציינים בשלושה צומות:

עשרה בטבת - היום שהחל בו המצור הבבלי על ירושלים (חורבן הבית הראשון, המתואר בספר מלכים).

שבעה עשר בתמוז - היום שנפרצו בו חומות ירושלים (בחורבן הבית השני, בשנת 70 לספירה, כ־600 שנה מאוחר יותר. בספר מלכים מצוין כי נפרצו החומות בט' בתמוז).

תשעה באב - היום שנחרב בו המקדש (לפי מלכים ב', כ"ה, ח' ט' - בז' באב נכנס נבוזראדן לירושלים, ובהמשך, בט' באב, שרף את המקדש [על פי רד"ק]).

שבעה עשר בתמוז ותשעה באב הם תאריכים שעל פי המסורת היהודית נקשרו באירועים נוספים בתולדות ישראל:

נביא את דברי חז"ל:

"חמשה דברים ארעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז וחמשה בתשעה באב.
בשבעה עשר בתמוז - נשתברו הלוחות, ובטל התמיד, והובקעה העיר, ושרף אפוסטמוס את התורה, והעמיד צלם בהיכל.
בתשעה באב - נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ, וחרב הבית בראשונה ובשניה, ונלכדה ביתר, ונחרשה העיר"
(משנה תענית פרק ד', משנה ו').

נשאל:

- אילו מהאירועים המוזכרים אירעו בתקופת הכיבוש הבבלי? (נזהה את שאר האירועים)
- מה משותף בין האירועים המוזכרים בדברי חז"ל?
- למה יש צורך לשמר את הזיכרון של ימי החורבן בצום?
- ענו על השאלה הנ"ל, לאור מה שלמדנו בספר מלכים.
- מה אפשר ללמוד מדברי חז"ל על משמעות חורבן בית המקדש?

נוכל להציע את השאלות הבאות כדי לדון במשמעות החורבן:

- מה אירע בחורבן בית המקדש?
- למה בית המקדש היה חשוב כל כך לעם ישראל?
- מה המשמעות המוסרית של החורבן?
- נעמוד על הקשר בין החורבן למצב הרוחני-לאומי:
- מדוע החורבן הוא טראומה לעם?
- מה משמעות "חורבן" מבחינה רוחנית ולא רק פיזית?

בטל התמיד - מסמל את הפסקת עבודת ה' והקרבת הקורבנות ערב חורבן בית שני.

הובקעה העיר - בעת חורבן בית שני. בחורבן בית המקדש הראשון, היום בו נפרצו חומות ירושלים היה **בתשעה בחודש** (תמוז) - בשנת 11 לצדקיהו

ושרף אפוסטמוס את התורה - על ידי הרומאים בעת חורבן הבית השני.

ונחרשה העיר - בסמיכות למרד בר כוכבא נבנתה ירושלים מחדש על ידי הרומאים, והפכה לעיר רומית אלילית 'איליה קפיטולינה'.

ונלכדה העיר - כיבוש העיר ביתר, שהיתה מעוזו האחרון של בר כוכבא, בידי הרומאים בשנת 135 לספירה.